Klank klaar voor de leesstart!

Activiteitenpakket

FUN MET F

ODISEE

Menu

Magische M

p. 12

1. Kennismaking met m
klank /f/ en letter f

p. 15

2. Herkenning m op klank- en letterniveau
f onderscheiden
van andere klanken en letters

p. 18

3. Discriminatie f op woordniveau
(plaats van) f onderscheiden
in woorden

p. 28

4. Gedeeltelijke synthese f
/f/ en f samenplakken met
andere klank- en lettergroepen
tot een woord

p. 35

5. Gedeeltelijke analyse f
Woorden hakken in klank en letter
f en een klank- en lettergroep

p. 38

6. Manipulatie met f
Vervang de f door een andere
klank en letter en je krijgt
een ander woord

p. 41

7. Magisch moment!
We kennen /f/ en fop ons duimpje!

Fun met F

Menu met vaardigheden Klassikaal Preteaching *homogeen* Hoekje *heterogeen*			**Doelen**	
1. Kennismaking klank /f/ en letter f		**Dag 1**	Ik maak uitgebreid kennis met de klank /f/ en de letter f. Ik probeer de klank /f/ zelf uit te spreken, ik doe de lettervorm f na. Ik beweeg terwijl ik leer en ik gebruik zoveel mogelijk zintuigen.	p. 12
2. Herkenning klank /f/ en letter f		**Dag 2**	Ik herken de klank /f/ en letter f tussen andere klanken / letters. Ik zie en hoor spelenderwijs hoe juf/meester de klank /f/ aan de letter f koppelt en probeer dit zelf ook.	p. 15
3. Discriminatie /f/ en f in woorden	3.1 (P)reteaching	**Dag 3**	Ik sorteer enkele voorwerpen volgens hun beginklank m of een andere klank. Ik herhaal de klank /f/ en de letter f. Ik begrijp (de f-woorden die in) de anekdote van Kaatje (worden gebruikt).	p. 18
	3.2 Anekdote	**Dag 4**	Ik sorteer enkele voorwerpen volgens hun beginklank f of een andere klank. Ik begrijp het verhaal van Kaatje Klank. Ik hoor dat zij klankfoutjes maakt. Ik onderscheid de klank /f/ - de letter m van andere klanken / letters in gelijkaardige (tweeling-)woorden. Ik herken de plaats van de klank /f/ - letter f in (het begin van) het woord. Ik zie en hoor spelenderwijs hoe juf / meester de klank /f/ aan de letter m koppelt en ik probeer dit zelf ook.	p. 22
	3.3 Herkenning klank /f/ in woorden of	**Dag 5**	Ik herken of de klank /f/ de eerste klank van het woord is of niet.	p. 24
	3.4 Herkenning letter f in woorden	**Dag 6**	Ik onderscheid de letter f van andere letters in gelijkaardige (tweeling-)woorden. Ik maak een onderscheid tussen f-woorden die met een f beginnen en woorden met een m niet in het begin van het woord.	p. 26
	3.5 Herkenning klank /f/ en letter f in woorden		Ik zie en hoor spelenderwijs hoe juf / meester de klank /f/ aan de letter m koppelt en ik probeer dit zelf ook.	p. 27

Fun met F

4. Gedeeltelijke synthese	*4.1 (P)reteaching*	**Dag 7**	Ik begrijp de woorden die in de synthese-oefeningen worden gebruikt. Ik plak een groepje klanken en /f/ (boe-m → boem) - /f/ en een groepje klanken (m-aan → maan) tot een woord (gedeeltelijke synthese).	p. 28
	4.2 Van letters naar woorden	**Dag 8**	Ik plak een groepje letters en de f tot een woord.	p. 31
	4.3 Van klanken naar woorden	**Dag 9**	Ik plak een groepje klanken en een klank tot een woord.	p. 33
5. Gedeeltelijke analyse	5.1 Klanken hakken	**Dag 10**	Ik hak de eerste of laatste klank van een woord en herken en benoem die klank. A3Ik zoek of verzamel woorden met de klank /f/ - die met de klank /f/ beginnen of eindigen.	p. 35
	5.2 Letters hakken		Ik hak de eerste of laatste letter van een woord en herken en benoem die letter. Ik zoek of verzamel woorden met de letter f - - die met de letter f beginnen of eindigen.	p. 37
6. Manipulatie/deletie	6.1 Preteaching	**Dag 11**	Juf/meester neemt de klank/letter f in een woord dat ik ken weg en maakt zo een ander woord dat ik ook ken. (deletie)	p. 38
	6.2 Manipuleren van klanken of	**Dag 12**	Juf/meester neemt de klank/letter f in een woord dat ik ken weg en maakt zo een ander woord dat ik ook ken. (deletie) Juf/meester neemt de wisselt twee klanken in een woord dat ik ken en maakt zo een ander woord dat ik ook ken. (manipulatie)	p. 40
7. Magisch Moment!		**Dag 12**	Ik vier dat ik al zoveel weet over en kan met de klank /f/ en de letter f.	p. 41

Suggestie van het huis: 3 x per week

Week 1	1.Kennismaking klank /f/ en letter f	2.Herkenning /f/ en f tussen andere klanken en letters	3.Discriminatie /f/ en f in woorden 3.1 Preteaching anekdote
Week 2	3.Discriminatie /f/ en f in woorden 3.2 Anekdote	3.Discriminatie /f/ en f in woorden 3.3 Herkenning klank /f/ in woorden of	3.Discriminatie /f/ en f in woorden 3.4 Herkenning letter f in woorden 3.5 Herkenning klank /f/ en letter f in woorden
Week 3	4.Gedeeltelijke synthese 4.1 (P)reteaching	4.Gedeeltelijke synthese 4.2 Van letters naar woorden	4.Gedeeltelijke synthese 4.3 Van klanken naar woorden
Week 4	. Gedeeltelijke analyse 5.1. Klanken hakken 5.2 Letters hakken	6. Manipulatie 6.1 Preteaching	6. Manipulatie 6.2. Manipuleren van klanken 7. Magisch f-moment!

Zet de **Suggestie van het huis** naar je eigen hand.

Boodschappenlijstje voor het hele menu

- Start-to-Kaatje-set (zie handleiding)
- De bijlagen om te verknippen
- Heeft één van de kleuters een f of F geknutseld tijdens *Welkom in de derde kleuterklas, Kaatje!* Gebruik deze nu zeker.
- (fiets)pomp
- Optioneel: een foto van een fietsband, een autoband en een tractor/vrachtwagenband (of een boekje waarin deze voertuigen staan).
- enkele voorwerpen die beginnen met f (bv. fiets, fluit, fles, fruit, foto, frisdrank)
- enkele voorwerpen die eindigen op f (bv. giraf, verf, brief, zalf, stof)
- enkele voorwerpen met f in het midden (bv. telefoon, tafel, wafel,)
- enkele voorwerpen zonder f: (bv. sok, rok, bal, pop, glas,)

Informatie ingrediënten (1)

klank /f/ en letter f

- De plaats van de /f/ in het woord maakt voor klankbewustzijnsoefeningen (discriminatie, analyse, synthese) niet veel uit.

- Het verschil horen tussen de klank /f/ en andere klanken is niet altijd even gemakkelijk voor de kleuters:
  - het verschil horen tussen /f/ en klinkers is het gemakkelijkst;
    a, e, i, o, u, ...
  - het verschil horen tussen /f/ en de groen aangeduide medeklinkers is iets moeilijker;
    d, j, l, n, r
  - het verschil horen tussen /f/ en de oranje medeklinkers is nog complexer;
    b, g b, g, h, k, m, t, w, z
  - het verschil horen tussen /f/ en de rode medeklinkers is het moeilijkst.
    p, s, v, ch, sj

- De klank /f/ is een lange wrijfklank die met de onderlippen en de boventanden wordt gevormd. De lucht ontsnapt via het spleetje tussen onderlip en boventanden. De /f/ is stemloos: de stembanden trillen niet bij het uitspreken.

- De /f/ is klankzuiver: je spreekt de klank /f/ altijd op dezelfde manier uit.

- De leesletter f is niet dezelfde als, maar lijkt wel een beetje op de drukletter F.

- Het is moeilijk om het verschil te zien tussen de leesletters f, t (j, l) en de drukletters F, E, (P, T).

Informatie ingrediënten (2)

Woorden met f en tweelingwoorden

Deze woorden uit de anekdote van Kaatje Klank* zijn onmisbaar om discriminatie, synthese, analyse en manipulatie te oefenen. (zie bijlage M2a).

woordbegin	
fee	nee
foei	loei
fiets	niets
fout	hout

woordeinde	
dief	dier
boef	boek
duif	duim
staf	stap

Andere f-woorden uit de anekdote*

Deze woorden vormen een extra aanvulling in de oefeningen (zie bijlage M2a+).

woordbegin		woordmidden		woordeinde
fantastisch fijn		/		Wablief? Eef Ief Lief

Eigen themawoorden:

Let wel: woorden van meer dan 3 of 4 klanken lenen zich niet voor synthese- en analysespelletjes.

Voor een vlotte vertering: kies uit!

Letters maken en zoeken in alle hoeken!

VANAF 1. KENNISMAKING MET /f/ EN F

Wie heeft de f in zijn naam? Die mag als eerste actief met m aan de slag in de volgende hoeken!

bouwhoek: maak een horizontale hoofdletter F van blokken. Probeer met de fietspomp een pingpongballetje tussen de twee horizontale streepjes van de F te krijgen.

zandbak: maak een grote driedimensionale f of F van zand en daarnaast een uitgegraven f of F: een gevaarlijk raceparcours voor auto's!

bewegingshoek: er speelt muziek. Als de muziek stopt en een (vooraf aangeduide) kleuter FOTO roept, staat iedereen stokstijf stil, zoals op een foto.

buiten: teken een grote F. Enkel in de ruimte tussen de twee horizontale strepen zijn de kleuters 'veilig' bij tikkertje spelen.

Schrijfhoek: de kleuters maken f en F met klei of plasticine. Ze leggen f'en en F'en met touwen.

VANAF 2. HERKENNING F OP KLANK- EN LETTERNIVEAU

Luisterhoek: Fopje, flauw mopje! Spreek mopjes in en laat de kleuters ernaar luisteren. **Variant:** laat de kinderen mopjes inspreken. Ze eindigen met: fopje, flauw mopje!

Bewegingshoek: f / F maken met je lichaam, met 2 kinderen, met 3 kinderen, met 4 en met de hele klas.

VANAF 3: HERKENNING F IN WOORDEN

Boekenhoek: de kleuters zoeken letters f en F in de boeken

Speurneuzen: de kleuters zoeken spullen in de klas (die beginnen) met een /f/, voor op de f-tafel.

Tekenhoek: de kleuters versieren woorden en letters zoals de fee.

Spontaan Schrijven!

VANAF 1. KENNISMAKING MET /f/ EN F

Maak je foto's van de kinderen en hun bezigheden met f? Schrijf er iets onder, in samenspraak met de kleuter.

Kaatje heeft woordjes op haar tekening gezet. Kunnen de kleuters dat ook op hun tekeningen? WAW!

Maak kaartjes voor bij de voorwerpen op de f-tafel. Lees eventueel eerst het boek Gevaarlijk van Tim Warnes.

Voor de fijnproevers

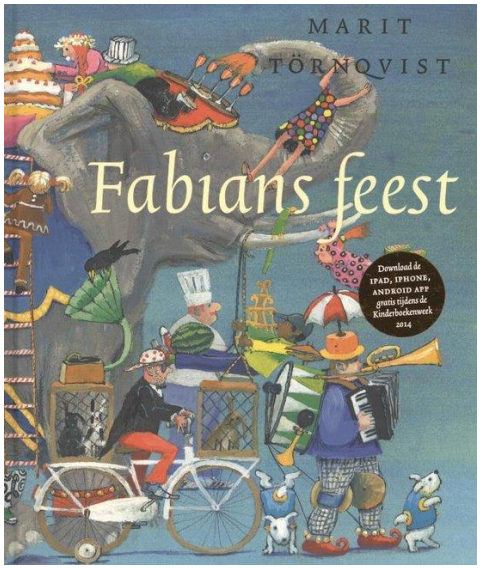

Fabians feest, Marit Törnqvist

In dit spectaculaire prentenboek (met zes uitklappagina's!) staan Fabian en zijn moeder op het punt om naar een groot feest te gaan. Fabian fantaseert er op los. Misschien is er een taart zo groot als het plein en zijn er grachten vol limonade, olifanten om op te rijden en muziek waar je vanzelf van gaat dansen… Het zal het leukste feest van de wereld worden, dat weet hij zeker.

(tekst: https://www.singeluitgeverijen.nl/querido/boek/fabians-feest/

Mol plakt overal briefjes op.
Op een dag vindt hij een raar ding.
Een knobbelig-bobbelig ding.
Een knobbelig-bobbelig ding met super scherpe tanden.
Ieieiek!
Kijk uit, Mol!

Een boek over vriendschap en verrassingen van de populaire prentenboekmaker Tim Warnes

(tekst: https://www.libris.nl/boek/?authortitle=tim-warnes%2Fgevaarlijk-9789048309504)

Dit boek is de ideale start om samen met de kleuters ook de voorwerpen die ze verzamelen rond een bepaalde klank en letter, van een naambordje te voorzien.

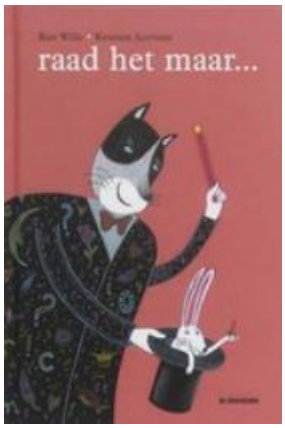

Raad het maar…, Riet Wille & Kristien Aertssen

Raadseltjes per klank

Rituelen: 1. Opstaan en F-tafel

Telkens als je met Kaatje speelt, zijn er twee rituelen: 1.Kaatje wordt in het begin wakker gemaakt en er is aandacht voor enkele voorwerpen met de klank en letter f (f-tafel). 2. Kaatje wordt op het einde te slapen gelegd. Hieronder vind je de fiche rond het opstaan en het f-tafel.

De allereerste kennismaking verloopt iets anders en is in 1. Kennismaking uitgeschreven. Je gebruikt deze fiche vanaf 2. Herkenning /f/ en f op klank- en letterniveau.

Inleiding: opstaan, Kaatje Klank!

Wakker worden!

- Kaatje slaapt in haar koffer. We proberen haar wakker te maken door samen lang en luid /fffffff/ te zeggen, dicht bij de koffer. Maar Kaatje wordt niet wakker.
- Kijk! Wat zit daar geklemd tussen het deksel van de koffer? Een briefje van Kaatje. Lees voor wat er staat. Daarna zeggen jullie de spreuk samen. Benadruk de /f/.

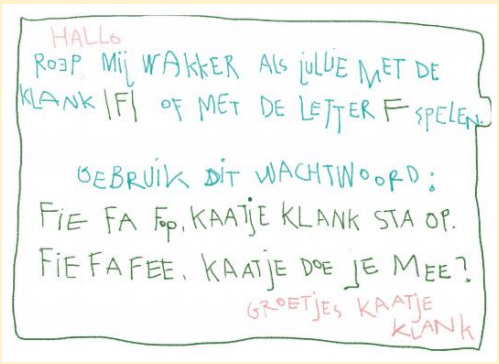

Mondgymnastiek. We pompen samen banden op. Eerst een fietsband (zacht: fffff ffffff), dan een autoband (harder: FFFFFF FFFFFFF) en dan een band van een tractor of vrachtwagen (heel hard: **FFFFFFF FFFFFFFF**).
Tip: je kan een fietspomp meenemen, en foto's van een fietsband, een autoband en een tractor- of vrachtwagenband.

Klank en letter. Herinneren de kleuters zich de klank en letter van Kaatje Klank nog? Kaatje wijst naar de prent van f (bijlageF0a) en verklankt samen met kinderen de letter.

F – tafel

Kaatje begroet de kleuters. En kijk: Kaatje heeft spulletjes bij zich voor op de f-tafel. Kaatje somt ze enthousiast op: een foto, een **fok** (sok), een fles en **fop** (pop). Kaatje wil alle spullen op de f-tafel zetten. Maar klopt dat wel? De kleuters reageren vast op Kaatjes fouten. Voeg hier neutrale feedback aan toe: 'Kaatje, we horen **fop**, maar bedoel je **pop**?'
Neem er bijlage F0b (m met kruis door) bij. Sorteer de spullen: de spullen met /f/ komen bij de ingelijste f te liggen, de andere spullen bij de m met een kruis door.

Hebben de kleuters zelf ook nog spullen / foto's met een f verzameld (in het begin van het woord of in het midden / op het einde)? Wat fijn! Bewonder deze samen met Kaatje en plaats ze bij de andere voorwerpen op de f-markt.

Rituelen: 2. Slaaplekker, Kaatje Klank!

Telkens als je met Kaatje speelt, zijn er twee rituelen: 1.Kaatje wordt in het begin wakker gemaakt en er is aandacht voor enkele voorwerpen met de klank en letter f (f-tafel). 2. Kaatje wordt op het einde te slapen gelegd. Hieronder vind je de fiche voor het slapen gaan.

Slot: Slaap lekker, Kaatje Klank!

Kaatje begint te gapen. Ze is er moe van geworden! Ze zou wel een dutje willen doen. Willen de kleuters weer diep ademhalen en lang en rustig /fff/ zeggen en dat herhalen? Dan lijkt het net alsof Kaatje de golven hoort…

De kleuters zeggen rustig, bij het uitademen,
een viertal maal /ffff/ met een pauze tussen.
Bij de tweede /f/ begint Kaatje al te snurken…

Leg Kaatje voorzichtig terug in de koffer.

Fun met F

1. Kennismaking

klank /f/ en letter f

Dag 1 Ik maak uitgebreid kennis met de klank /f/ en de letter f.
Ik probeer de klank /f/ zelf uit te spreken, ik maak de lettervorm F na.
Ik beweeg terwijl ik leer en ik gebruik zoveel mogelijk zintuigen.

Nodig:
- start-to-Kaatje-set
- grote f of F (misschien heeft één van de kleuters er één gemaakt tijdens *Welkom in de derde kleuterklas, Kaatje!*) en/of bijlage F0a
- fietspomp
- Optioneel: foto's of een boek waarop de banden van een fiets, een auto en een vrachtwagen of tractor staan.
- Stukken stof, touw, blokjes, stiften, een foto

Spreek klank en letter uit als /f/, niet als /if/.

1.1 Kaatje Klank, heb je een nieuwe klank en een nieuwe letter voor ons?

Kennen de kleuters Kaatje Klank al? Ze is dol op klanken en letters en speelt heel graag met de kleuters van de tweede en de derde kleuterklas. Als de kleuters in de tweede kleuterklas al met Kaatje Klank hebben gespeeld en gewerkt, dan behoeft ze niet veel introductie. Zo niet, dan is het vandaag een grote dag: voor de eerste keer komt Kaatje Klank ter sprake. Maak de kleuters nieuwsgierig naar Kaatje Klank: een nieuw vriendje met wie ze (bijna) dagelijks even gaan spelen!

Wat is er speciaal aan Kaatje Klank? Kaatje Klank woont in een koffer. Ze heeft altijd een lievelingsklank en een lievelingsletter. Welke zou het deze week (en de volgende weken) zijn? We vragen het haar!

Vertel de kleuters dat Kaatje Klank een nieuwe lievelingsletter en lievelingsklank heeft. Klop op de koffer en zing het Kaatjelied om erachter te komen om welke klank en letter het gaat.

<u>Lied kaatje klank</u> (ritme van het lied ken je de mosselman)

Zeg ken jij Kaatje Klank, Kaatje Klank, Kaatje Klank?
Zeg ken jij Kaatje Klank? Ze houdt van klanken en van letters.

*Kaatje heeft een fijne **klank**, een fijne klank, een fijne klank*
Kaatje heeft een fijne klank, het is het klankje ???
(Buig verwachtingsvol naar de koffer, maar Kaatje zegt niets.)

*Kaatje heeft een fijne **letter**, een fijne letter, een fijne letter*
Kaatje heeft een fijne letter, het is de letter: ???

Buig opnieuw verwachtingsvol naar de koffer, maar Kaatje zegt niets. Wat is er toch aan de hand? Alles goed, Kaatje?

Doe alsof Kaatje Klank je zachtjes iets toefluistert vanuit haar koffer. Vertel de kleuters dat Kaatje Klank …

- … niet uit de koffer wil komen. Eerst moeten de kleuters de klank en de letter raden en de klank en letter goed leren kennen. (Kies deze optie wanneer de kleuters Kaatje Klank al kennen van in de tweede kleuterklas.)
- …niet uit de koffer durft komen. Ze is verlegen. Juf/meester denkt dat het een goed idee is om de klank en letter van Kaatje Klank goed in te oefenen. Zo zal Kaatje Klank merken dat de kleuters ook van klanken en letters houden en dat ze niet bang voor hen hoeft te zijn. (Kies deze optie wanneer de kleuters Kaatje Klank nog niet kennen.)

1.2. Klank /f/

- Een klank HOOR je: we nemen het pictogram van het oor erbij, want we moeten goed luisteren.
- Hé: we horen niets, Kaatje? Kaatje fluistert weer iets: juf / meester of een kleuter moet in de koffer voelen en raden wat de nieuwe klank is. Vis een **fietspomp** uit de koffer.

> Weten de kleuters wat dat eigenaardige ding is en waarvoor het dient? Pomp een paar keer met de fietspomp: voelen de kleuters de lucht?
>
> En hé: luister eens goed naar het geluid van de fietspomp? Verklank het geluid van de fietspomp: dat lijkt wel een /f/! Is dat de nieuwe klank misschien, Kaatje? Kaatje beaamt.

- Verklank de /f/ een paar keer: /fffffff/. Moedig de kleuters aan om mee te doen: we proberen even lang, of langer dan de fietspomp /f/ te zeggen.

1.3. Letter f

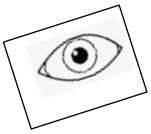

- De klank is nu bekend. Maar wat is de letter voor de klank /f/? Een letter ZIE je. We nemen het pictogram van het oog erbij. Hoe schrijf je de klank /f/?
- Voel voorzichtig in de koffer van Kaatje Klank en haal er een grote f uit (bv. een zelfgemaakte f of een mousse f uit een vloerpuzzel) en/of een f geprint op A4.

- Leg uit dat je de klank /f/ schrijft als de leesletter f en ook als de drukletter F. De drukletter F ziet er iets anders uit dan de leesletter f. Kennen de kleuters één van de twee? Waar hebben ze die al gezien?

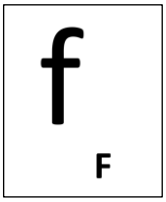

> Wellicht zullen enkele kleuters opmerken dat de letter m in hun naam voorkomt. Bevestig dit enthousiast.
>
> Als de kleuters meer interesse tonen in de drukletter dan in de leesletter, maak hen dan warm voor de leesletter door te vertellen dat dit de letter is die ze in het eerste leerjaar zullen

- Schrijf de letter f op het grote whiteboard: een wandelstok met een streepje in het midden. Noteer in een ander kleur, en iets kleiner, ook de drukletter F: een lange streep van boven naar beneden en twee kleine streepjes bovenaan en in het midden.
- De kleuters tekenen allemaal de leesletter f (in zand, in de lucht, op een blad, op de grond, ...): een wandelstok en een streepje. (2x) Eventueel tekenen ze ook de drukletter.
- Voel nogmaals in de koffer van Kaatje, want Kaatje heeft nog spullen voor jullie. Kaatje wil graag dat de kleuters met die spullen de letter f en F namaken. Neem foto's van de f'en en F'en die de kleuters maken, ze komen later nog van pas.

Mogelijke materialen:

- Stukken stof (hé: we horen de /f/ in stof)
- Stukken touw van verschillende lengtes
- Blokjes
- Stiften (hé: we horen de /f/ in stift)

f, l, p: zijn leesletters (soms ook drukletters genoemd). F, L, P: zijn drukletters, blokletters, hoofdletters. Verschillende benamingen worden door elkaar gebruikt. Gebruik dezelfde termen als in het eerste leerjaar. Wij raden leesletter aan voor de letter f.

1.4. Klank /f/ in detail

- Wat zien we bij elkaar, als we /f/ zeggen? De kleuters kijken bij hun buur en verwoorden.
- Kijk daarna met de kleuters in de spiegel, terwijl ze /f/ zeggen. Vertel wat ze zien.

Klik op het bordje om dokter Lieve te horen over de /f/!

Je maakt de klank /f/ met onze boventanden en onderlip. Dat kan je voelen, maar ook zien in de spiegel of bij jouw buur.
Je kan de klank /f/ lang laten duren. Doe maar eens: ffffffffffffff.

- Wat voelen we, als we /f/ zeggen? Voel met je hand voor je mond: voelen de kleuters de lucht stromen, net als bij de fietspomp? De lucht ontsnapt tussen de tanden en de lippen.
- We zeggen een /fffffff/ zo lang we kunnen. Wie kan het langst f'en?

1.5 f - tafel

- Hang de letter f in een lijst en geef de lijst en de grote F een ereplaats.
- Kaatje heeft een goed idee: ze wil graag een F-tafel maken met alle zelfgemaakte f en F. Noteer alvast de namen van de kleuters die een f bevatten op een stuk papier en leg dit op de tafel
- Kaatje vist enkele spulletjes met een /f/ (bv. fietspomp, foto) uit haar koffer. Die komen op de tafel te staan.
- Kaatje nodigt de kleuters uit om de volgende dagen dingen te zoeken met een /f/, om op de tafel te leggen!

Ritueel 2: Slaap lekker, Kaatje Klank!

2. Herkenning /f/ en f tussen andere klanken en letters

Dag 2 Ik herken de klank /f/ en letter m tussen andere klanken / letters.
Ik zie en hoor spelenderwijs hoe juf/meester de klank /f/ aan de letter f koppelt en probeer dit zelf ook.

Nodig:
- start-to-Kaatje-set met magneetletters
- grote f of ingelijste f (bijlage F0a)

Gebruik de leesletters van het eerste leerjaar.

We gebruiken het **whiteboard** en geen letterkaartjes, om de moeilijkheidsgraad van de spelletjes geleidelijk aan op te kunnen drijven.

Ritueel 1: Opstaan & F-tafel

2.1 Klank /f/

Kaatje wil graag spelletjes met de /f/ spelen.

Neem de pictogrammen van oog en mond en de grote letter erbij. Expliciteer dat de kleuters heel goed moeten luisteren, als er met klanken wordt gespeeld. Als we spelletjes spelen met klanken moeten de kleuters goed luisteren, maar ze kunnen ook naar de mond kijken van juf/meester.

SPEL 1: LUISTERSPEL: Hoor je de klank /f/ ? Tik dan op je lip.

Als de kleuters een woord met de klank /m/ horen, dan tikken ze op hun lip, want de /f/ is een klank die je met de onderlip en de boventanden maakt.

Begin met de eerste vijf gele klanken. Laat genoeg pauze tussen de klanken.
- ➔ Moeilijk? Doe ook de tweede set gele klanken.
- ➔ Makkelijk? Ga naar het volgende (moeilijker) kleur.

Set 1	f a f i f	/	f o f f e
Set 2	d f l n f	/	f n f r d
Set 3	f b f k f	/	w f z k f
Set 4	b v f ch f	/	sj f s p f

Appeltje-eitje voor de kleuters?

- ➔ Zeg de klanken sneller na elkaar.
- ➔ Lukt het ook met de ogen dicht? (Bij de rode klanken doen de kleuters hun ogen beter niet dicht: ze hebben het mondbeeld nodig om deze klanken goed te horen.)

2.2. Letter f

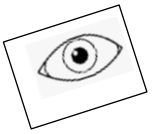

Nu wil Kaatje graag met de letter f spelen. Neem het pictogram van het oog. Expliciteer dat de kleuters heel goed moeten kijken, als er met letters wordt gespeeld.

SPEL 2: KIJKSPEL: Zie je de letter f? Tik dan op je lip.

Noteer een **letter** op het whiteboard en toon die aan de kleuters. **Verklank de letter niet voor de kleuters al dan niet op hun lip hebben getikt.** Zien de kleuters een letter f? Dan tikken ze op hun lip.

Begin met de eerste vijf groene letters.

- ➔ Moeilijk? Doe ook de tweede set groene letters.
- ➔ Makkelijk? Ga over naar de rode letters. De rode letters zijn moeilijker dan de groene, omdat ze meer op de f lijken dan de groene letters.

Set 1 f m f k e / f s k m f

Set 2 t f j f l / f j t f l

m, l, p: zijn leesletters. M, L, P: zijn drukletters, blokletters, hoofdletters. Verschillende benamingen worden door elkaar gebruikt. Gebruik dezelfde term als in het eerste leerjaar.

Extraatje:

Geef elke kleuter een handjevol magneetletters uit de start-to-Kaatje-set.
Op een afgesproken moment mogen ze in hun hoopje letters de m zoeken.

- Wie vindt een f?
- Hoeveel f'en vinden we samen?
  Kennen de kleuters nog andere letters? Kennen ze daar de klank van? (Overstap naar 3.)

2.3 Klank /f/ en letter f

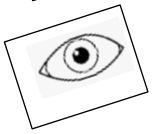

Kaatje Klank kent enkele hele moeilijke spelletjes: de kleuters moeten tegelijkertijd heel goed luisteren én heel goed kijken. Beide pictogrammen (oog en oor) worden duidelijk in het zicht gelegd.

De kleuters moeten niet alleen heel goed luisteren en kijken, maar ook diep nadenken, voor ze reageren.

Fun met F

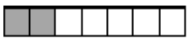

STOP! Denk eerst na en antwoord dan!

SPEL 3a: CONCENTRATIESPEL: Herken je de letter – klank f? Tik op je lip.

Noteer vijf leesletters op het whiteboard. Wijs een letter aan en **verklank** hem meteen. Horen en zien de kleuters een f, dan tikken ze op hun lip. Horen en zien ze een andere klank en letter, dan doen ze niets.

Begin met de eerste vijf groene klanken/letters.

- ➔ Moeilijk? Doe ook de tweede set groene klanken/letters.
- ➔ Makkelijk? Ga over naar de rode klanken/letters. De rode klanken/letters zijn moeilijker dan de groene, omdat de klanken meer als de m klinken en/of de letters meer op de m lijken.

Set 1	d f r f a	/	e f m u f
Set 2	f h f m z	/	b h f f b
Set 3	p f t v f	/	t f s p f

Appeltje-eitje voor de kleuters?

➔ Drijf het ritme op.

klank en letter **herkennen**
= ***passieve*** klankletterkoppeling

Klank en letter **benoemen**
= ***actieve*** klankletterkoppeling

SPEL 3b: CONCENTRATIESPEL: Herken je m? Zeg /f/.

Doe de oefeningen opnieuw. Gebruik dezelfde rijtjes van spel 1. Deze keer verklanken de kleuters zelf de klank /f/, wanneer de letter f wordt aangeduid (actieve klankletterkoppeling). De andere klanken moeten ze niet verklanken (het mag).

Ritueel 2: Slaap lekker, Kaatje Klank!

Fun met F

3.Discriminatie /f/ en f in woorden

Klank /f/ en letter f in woorden onderscheiden

3.1 (P)reteaching	**Dag 3**	Ik sorteer enkele voorwerpen volgens hun beginklank f of een andere klank. Ik herhaal de klank /f/ en de letter f. Ik begrijp (de f-woorden die in) de anekdote van Kaatje (worden gebruikt).
3.2 Anekdote	**Dag 4**	Ik sorteer enkele voorwerpen volgens hun beginklank f of een andere klank. Ik begrijp het verhaal van Kaatje Klank. Ik hoor dat zij klankfoutjes maakt. Ik onderscheid de klank /f/ - de letter m van andere klanken / letters in gelijkaardige (tweeling-)woorden. Ik herken de plaats van de klank /f/ - letter f in (het begin van) het woord. Ik zie en hoor spelenderwijs hoe juf / meester de klank /f/ aan de letter f koppelt en ik probeer dit zelf ook.
3.3 Woorden met klank /f/ of	**Dag 5**	Ik herken of de klank /f/ de eerste klank van het woord is of niet.
3.4 Woorden met letter f	**Dag 6**	Ik onderscheid de letter f van andere letters in gelijkaardige (tweeling-) woorden. Ik maak een onderscheid tussen f-woorden die met een f beginnen en woorden met een m niet in het begin van het woord.
3.5 Woorden met de klank /f/ en de letter f	**Dag 6**	Ik zie en hoor spelenderwijs hoe juf / meester de klank /f/ aan de letter f koppelt en ik probeer dit zelf ook.

- ✓ *Voor de kleuters van wie je vermoedt dat de anekdote mét spreekfoutjes te veel of te moeilijk is.*
- ✓ *Voor de kinderen bij wie je de vorige stappen moeilijkheden ervaarde.*

3.1. (P)reteaching

Anekdote: Fee en boef

Vooraf:
Lees aandachtig de anekdote van Kaatje (F1a)

Nodig:
Preteach anekdote:
- Kaatje
- de tekening van Kaatje (F1b) – op de achterkant staat de anekdote in het kort
- 2 voorwerpen die beginnen met f (bv. foto, frisbee)
- 2 voorwerpen die niet beginnen met een f (ook in de rest van het woord komt geen voor, bv. sok en rijst: de s en r kennen de kleuters al van Kaatje Klank, 2e kleuterklas).

Preteach woordenschat:

Spel 4:
- tekening van de anekdote (F1b)
- losgeknipte f-kaartjes van F2

Spel 5:
- F2: niet losgeknipt: als spelborden
- F2: alle kaartjes losgeknipt (f-woorden en tweelingwoorden)

Fun met F

Ritueel 1: Opstaan & f-tafel

a) **Reteach: klank f**

Herhaal indien nodig enkele klankspelletjes van 2. Kleed deze herhaling in door het voor te stellen alsof Kaatje die spelletjes graag nog eens speelt. Bv.:

Herhaling SPEL 1: LUISTERSPEL: Hoor je de klank /f/ ? Tik dan op je lip.

Set 1	f a f i f	/	f o f f e
Set 2	d f l n f	/	f n f r d
Set 3	f b f k f	/	w f z k f
Set 4	b v f ch f	/	sj f s p f

Variant op SPEL 2: KIJKSPEL: Herken je de letter f? Tik op je lip.

Set 1	f m f k e	/	f s k m f
Set 2	t f j f l	/	f j t f l

Spel 1 en 2 gecombineerd: klank en letter f: Herken je de letter f? Zeg de klank/f/.

Gebruik de rijtjes van spel 1. Je duidt de letters aan. Deze keer verklanken de kleuters de klank /f/, wanneer de letter f wordt aangeduid (actieve klankletterkoppeling). De andere klanken moeten ze niet verklanken (het mag).

b) **Preteach: anekdote zonder fouten**

Kaatje wil nog iets tonen. Ze kijkt in haar koffer en haalt een tekening boven die ze gemaakt heeft voor juf / meester en de kleuters (bijlage F1b). Wat lief Kaatje! Wat fijn! En wat een fantastische tekening.

Bekijk samen met Kaatjes tekening. Laat de kleuters reageren. Zien ze iets vreemds aan de tekening? Hoe zou het komen dat die fiets vierkante wielen heeft?

Misschien komen de kleuters zelf op het idee dat de fee de fiets betoverd heeft. Maar waarom?

Voorzichtig vraagt juf / meester aan Kaatje of er een foutje (de vierkante wielen) op de tekening staat, of dat dat de bedoeling is?

'Wablief?' zegt Kaatje? 'Een **foutje**? Dat is geen foutje!'

Kaatje vertelt de kleuters dat die vierkante wielen van de **fiets** geen **foutje** zijn. Een **dief,** Ief, had de fiets gestolen. De **fee,** die Eef heet, had het gezien. Ze was erg boos op de **boef**. **Foei,** zei ze. De fee toverde de wielen van de fiets om van cirkels in vierkanten met haar **staf,** haar toverstaf. Zo kon de fiets niet meer rijden en kon de politie de dief pakken. En de **duif** liet nog snel een kakje op zijn hoofd vallen.

Wat een fantastisch verhaal!

c) Preteach: woordenschat

SPEL 4: Woorden met een m

tekening van de anekdote (F1b)
losgeknipte f-kaartjes van F2

dief

Leg de tekening van de anekdote (F1b) in het zicht.
Neem de f-kaartjes van F2. Overloop ze met de kleuters.
Alle kleuters krijgen een kaartje. Zeg een woord, bv. 'dief'. De kleuter met het woord 'dief' zoekt het woord 'dief' op de tekening of de foto's. Overloop zo alle kaartjes.

Vertel het verhaal opnieuw en benadruk de f-woorden. Als een kleuter zijn woord herkent, steekt hij zijn kaartje in de lucht. (Soms moet een kleuter een paar maal zijn kaartje in de lucht steken!)

*Een **dief** (genaamd Ief) had een **fiets** gestolen. De **fee** (Eef) had het gezien. **Foei**, zei de **fee**. Met haar **staf** toverde de **fee** de wielen van de fiets vierkant. Zo kon de **boef** niet weg. De **duif** hielp ook en liet een kakje op de **dief** vallen. Dat vond de **boef** niet leuk. De **fee** en de **duif** wel!*

SPEL 5: LOTTO: tweelingwoordjes

F2: niet losgeknipt: als spelborden
F2: alle kaartjes losgeknipt (f-woorden en tweelingwoorden)

dier

Fun met F

- Vertel de kleuters dat sommige f-woorden ook een **tweelingwoord** hebben: een woord dat erg op het f-woord lijkt, maar dat toch één klank verschilt. Geef een spelbord (vier kaartjes) per twee kleuters. Overloop met de kleuters de tweelingwoorden. Benadruk telkens welke klanken verschillen:

  Bv.: fee – nee: deze woorden rijmen. De eerste klank verschilt. Zo zijn er nog veel woorden, zoals fout - hout, fiets - niets …

  Bv.: dief – dier: de laatste klank verschilt. Zo zijn er ook veel woorden, bv. boek – boek, duif – duim.

- Hussel de kaartjes. Trek een kaartje en verklank het. De kleuters luisteren aandachtig en leggen het kaartje op de juiste plaats op het bord. Wiens bord is het eerst vol?

Weten de kleuters niet wat een tweeling is? Toon dan een foto van een tweeling, of een strip van Jommeke waar je wijst naar Annemieke en Rozemieke.

Ritueel 2: Slaap lekker, Kaatje Klank!

3.2. Anekdote: fee en boef

Vooraf:
Lees aandachtig de anekdote van Kaatje (F1a).
Nodig:
Stop volgende zaken in Kaatjes koffer:

- Kaatje
- bijlage F1b (de uitgeprinte mail van Fer)

Ritueel 1: Opstaan & F-tafel

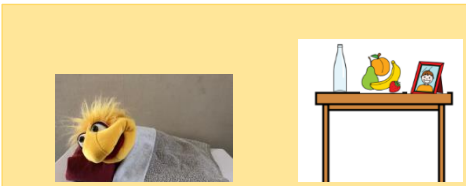

a) De anekdote met foutjes

Speel de anekdote met handpop Kaatje. Toon de tekening van Kaatje (F1b). Hieronder en op de achterzijde van F1b vind je een geheugensteuntje voor het verhaal en de woorden.

Kaatje heeft een tekening voor ons gemaakt. Wat fijn! Wat lief!
Staat er een **foutje** / houtje op de tekening? (De vierkante wielen.)
Wablief? Nee, dat is geen fout. De wielen van de **fiets** / niets zijn betoverd.
Dat heeft de **fee** / nee gedaan.
Die meneer op de fiets is namelijk een **dief** / dier. (Hij heet Ief.)
Hij is een **boef** / boek: hij heeft de fiets gestolen.
De fee heet Eef. De fee heeft het gezien en zegt **foei** / loei.
De fee Eef heeft met haar **staf** / stap de wielen vierkant getoverd.
Zo kan de fiets niet rijden en kan de politie de dief pakken.
En de dief heeft pech: de **duif** / duim laat een kakje op hem vallen.
Wat een fantastische tekening!

Neem je tijd voor de 'missers' van Kaatje. **Kaatje wil soms te snel vertellen, en daardoor maakt zij foutjes.**

TIP: in plaats van zelf altijd Kaatje te verbeteren, kan je de preteach-kleuters laten helpen: zij 'kennen' de f-woorden al. Zo voelen deze kleuters zich extra betrokken.

b) **F-woorden verzamelen**

Vertel na de anekdote dat je best veel woorden met een /f/ hebt gehoord. Kaatje wil ze verzamelen voor op de f-tafel. Noteer alle woorden met f die de kleuters zich herinneren op het whiteboard uit de start-to-cook-set. De tekening is hierbij een hulp.

- Vermelden de kleuters spontaan nog andere woorden met f (bv. hun naam)? Waardeer en noteer ze er ook bij.
- Schrijf met de leesletters: de letters die de kleuters **lezen in het eerste leerjaar.**

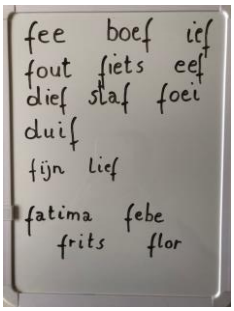

Kaatje heeft een vraag: ziet ze nu scheel of is het zo dat de f soms in het begin van een woord staat en soms niet (*)? Wat denken de kleuters? Bespreek. Kaatje ziet niet scheel! Kaatje heeft gelijk!

De kleuters mogen de f omcirkelen bij alle woorden die met een f beginnen, en de f in de andere woorden onderstrepen.

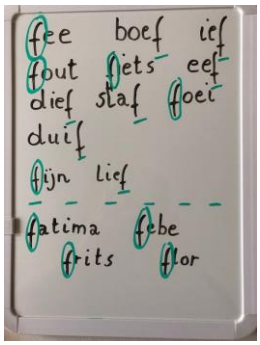

(*)
Gebruik de bewoordingen van het **eerste leerjaar:**
- Kopje – buikje - staartje
- In het begin – in het midden - op het einde van het woord
- Vooraan – middenin - achteraan

Model klankletterkoppeling!

- *Waar zie je de f in het woord fee? (Wijs het woord aan en spreek het woord traag uit, met een lange /f/.) → Ja, je ziet de f vooraan in het woord fee. Je hoort de /f/ ook vooraan in het woord: 'fffffee. We mogen de f omcirkelen.*
- *Waar zie je de f in het woord boef? (Wijs het woord aan en spreek het woord traag uit, met een lange /f/.) → Ja, je ziet de f achteraan in het woord boef. Je hoort de /f/ ook op het einde van het woord: 'boefff'. We mogen de f niet omcirkelen. We onderstrepen de f.*

Het is niet erg als de kleuters nog niet doorhebben wat klankletterkoppeling is.

Ritueel 2: Slaap lekker, Kaatje Klank!

3.3. Herkenning klank /m/ in woorden

of

Nodig:
- Spel 6: bijlage F3 (je hoeft de prenten niet los te knippen)
- Spel 7: bijlage F4 (idem)
- EHBK-fiche: klanken discrimineren - scaffolding

Ritueel 1: Opstaan & F- tafel

Klank /f/

Tijd voor spelletjes met de klank /f/. Verklank de /f/ en neem de grote letter m en/of Foa.

Neem het pictogram van het oor erbij. Expliciteer dat de kleuters heel goed moeten luisteren, als er met klanken wordt gespeeld. Herinner hen aan de **stop-denk-doe**-regel.

SPEL 6: REACTIESPEL: /f/ of geen /f/? Bijlage F3

Neem blad 1A van F3 en bedek de woorden (bv. met post-itjes). Duid één voor één de prenten aan. Verwoord wat er op de prent staat. Als de kleuters een /f/ horen, tikken ze op hun lip. (We maken de /f/ via onze neus!)
Laat achteraf het woord zien en verwoord dat je de klank /f/ (niet) hoort en de letter f in het woord (niet) ziet.

Hoor je de klank /f/ in:

1A	foei	nee	fiets	fee	/	1B	duim	fout	loei	stap
2A	hout	boef	staf	niets	/	2B	duif	nee	dier	boef
3A	fiets	boef	fee	dier	/	3B	fout	dief	duim	foei

Fun met F

Suggestie: maak in een stuk stevig karton vier deurtjes, ter hoogte van de prenten. Zo zijn de woorden meteen bedekt en kunnen de kleuters niet zien of er een m is of niet. Hang het blad er bv. met een paperclip aan vast. Doe telkens een deurtje open. Deurtjes van een woordje met /m/ mogen open blijven staan.

- De rijen verschillen in moeilijkheidsgraad. De eerste rij bevat enkel f-woorden met een f-vooraan. De tweede rij bevat f-woorden met m op het einde van het woord. De derde rij is moeilijker, want deze rij bevat een mix van begin-f- en eind-f-woorden.
- **Twee extra tips om het spel gemakkelijker te maken**:
  - **Maak de kleuters bij elke rij attent op waar ze moeten op letten**: bv.: 'Luister goed naar het begin van het woord (eerste rij).' Stem natuurlijk je verwoording (begin, kopje, vooraan) af met de leerkracht van het eerste leerjaar.
  - Leg alle prenten op een rij. Laat de kleuters de juiste prent aanwijzen. Als je de prent daarna wegneemt, wordt het spel gemakkelijker.

SPEL 7: SORTEERSPEL: begint het woord met de klank /f/? bijlage F4

Toon de kaartjes, maar dek het woord af. Dit zijn allemaal prenten van woorden met f. Nu doen we iets moeilijks: we gaan luisteren bij welke woordjes de /f/ vooraan staat in het woord en bij welke niet. Enkel als de woorden met f beginnen, tikken de kleuters op hun lip.

A	**fee**	boef	duif	**fiets**
B	**foei**	staf	dief	**fout**

Scaffold met gebruik van de EHBK-fiche.

Kunnen de kleuters dit vlot aan? Hoef je bijna niet te begeleiden?

- ➔ Gebruik woorden uit je thema, gebruik de namen van de kinderen, ...
- ➔ Doe de oefening zonder ondersteuning van prenten.
- ➔ Gebruik andere woorden waarvan je weet dat de kleuters ze kennen.

Ritueel 2: Slaap lekker, Kaatje Klank!

Dag 6

3.4 Herkenning letter f in woorden

Nodig:
F1 b (tekening bij anekdote).
Spel 8:
- spelbord F5
- twee pionnen
- F2: alle prenten losgeknipt (met woorden). Je kunt de set gebruiken van spel 2: lottospel

Spel 9: idem spel 8
Werk je met meerdere groepen? Kopieer dan meerdere spelborden en maak meerdere pakjes van F2.

Ritueel 1: Opstaan & F-tafel

Spelen met letters

We spelen met de letter f. Verwijs naar de pictogram van het oog, want als het over letters gaat, moet je heel goed kijken!

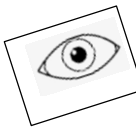

Herinner de kleuters ook aan de **stop-denk-doe**-regel.

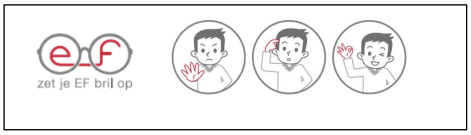

SPEL 8: COÖPERATIEF SPEL: bordspel: f of geen f?

- *Indien nodig: reteach*:
  De kleuters zoeken de /m/-woorden op F1 b (tekening bij anekdote).

- Neem spelbord F5. Juf / meester en Kaatje krijgen een pion en de kleuters krijgen met zijn allen één pion. Zet de twee pionnen op de pijltjes onder het eerste speelvlak van het spelbord.
  Neem een pakje prentjes-met-woorden (F2): Leg de stapel met de afbeelding en het woord naar beneden. Om de beurt draaien de kleuters een kaartje om. Zien de kleuters een woord met een f? Dan mag hun pion een stap vooruit. Is het een woord zonder f, dan mogen juf / meester en Kaatje een stap vooruit.
  Maar pas op in het midden! Sla niet rechtsaf, want daar woont de boef.

  Variant voor zelfstandig spel: Kaatje Klank krijgt een pion en de kleuters krijgen met zijn allen één pion. (Werk je met meerdere groepen? In elke groep kan een knuffel of pop naar keuze meespelen.) De kleuters spelen hetzelfde spel zelfstandig. Kaatje Klank neemt de plaats in van juf / meester. Om de beurt mag een kleuter voor Kaatje een kaartje trekken en de pion bedienen.

SPEL 9: COÖPERATIEF SPEL: bordspel: f in begin of niet?

Speel het spel opnieuw, geleid en/of zelfstandig. Bij een kaartje met een m in het **begin** van het woord, mogen de kleuters een stap vooruit. Staat de m niet in het begin, dan mogen juf/meester en Kaatje een stap vooruit. Staat er geen m in het woord, dan mag niemand vooruit.

> **Opgepast**: voor sommige kleuters kan het verwarrend zijn om een ander spel te spelen met hetzelfde speelbord. Dat vraagt immers een flinke portie cognitieve flexibiliteit (→ executieve functies). Deze spelvorm kan daarom ook later worden aangeboden, of als differentiatie.

Tijd over? Geef kopies van bijlage F1 b: de kleuters omcirkelen de voorwerpen met een f.

3.5 Herkenning klank /f/ en de letter f in woorden

Kaatje heeft een idee. Ze geeft de kleuters opdrachten:
Zoeken jullie voor mij eens het prentje van: fee, fiets, foei, duif en boef

Kaatje legt de kaartjes in twee hoopjes (fiets, fee, foei versus boef, duif).
Ze denkt hardop na:

- Als ik het woord **fee** hoor, hoor ik /f/ aan het begin van het woord.
  Als ik het woord fee zie, zie ik /f/ aan het begin van het woord.

- Als ik het woord **duif** hoor, hoor ik /f/ niet aan het begin van het woord.
  Als ik het woord duif zie, zie ik /f/ niet aan het begin van het woord.

➔ **Is dat toeval???**

Nu kijken we naar de woorden (letter f) en verklanken we tegelijk (klank /f/).
Zo leggen de kleuters heel bewust de **klank-letterkoppeling.**

Tja… dat is het uitzoeken waard! Laat de kleuters nog een paar f-woorden zoeken.
Check of Kaatjes ontdekking ook bij die woorden klopt. Jawel!

Wat een ontdekking! Als je een /f/ hoort in het begin van een woord, dan zie je die f ook in het woord: ook in het begin.
Als je een /f/ op een andere plaats in het woord hoort, dan zie je die f ook in het woord.

Ritueel 2: Slaap lekker, Kaatje Klank!

4. Gedeeltelijke synthese m

/f/ en f samenplakken met andere klank- en lettergroepen tot een woord

4.1 (P)reteaching	**Dag 7**	Ik begrijp de woorden die in de synthese-oefeningen worden gebruikt. Ik plak een groepje klanken en /f/ (boe-f → boef) - /f/ tot een woord (gedeeltelijke synthese).
4.2 Van letters naar woorden	**Dag 8**	Ik plak een groepje letters en de f tot een woord.
4.3 Van klanken naar woorden	**Dag 9**	Ik plak een groepje klanken en een klank tot een woord.

4.1 Preteaching

Nodig:

- FICHE Liedje Wij gaan plakken
- EHBK-fiche: synthetiseren van klanken: scaffolding
- materiaal van spel 2: F2 als spelbord en F2: prenten uitgeknipt
- SPEL 10: whiteboard en stift of magneetletters
- SPEL 11: F6: welk woord hoor ik? (prenten per twee uitknippen op de horizontale lijn)

Ritueel 1: Opstaan & F-tafel

Fun met F

a) Kaatje doet gek

Kaatje begroet alle kleuters van de preteaching persoonlijk, op een gekke manier. Ze heeft er zelf enorm veel plezier in (laat haar wat giechelen).

Kaatje zegt:
Dag j-uf!
Dag S-ofia.
Dag A-chmed.
Dag P-iet
…
(Neem eerst de kleuters met namen die beginnen met een medeklinker die je lang kan aanhouden, zoals ssss, rrrr, ffff, …); die zijn het gemakkelijkst.
Stimuleer de kleuters om Kaatje ook gesplitst te anwoorden: Dag K-aatje!

Dit is een opstapje. In de oefening die volgt gaan de kleuters gedeeltelijk synthetiseren. Vaak is dat gemakkelijker met de eerste klank van hun naam, omdat ze er al zo vertrouwd mee zijn.

Merk je echter na een tweetal namen dat de kleuters dit moeilijk vinden, schakel dan over naar de laatste klank van de naam: Achme-d; Sofi-a: dat is nog gemakkelijker.

b) **Preteach woordenschat**

Herhaal spel 2: het lottospel, met de f-woordjes en de tweelingwoorden uit de anekdote (bijlage F2).

Variant: Raadspel: leg een aantal prenten (F2) op tafel. Omschrijf een woord: de kleuters raden het woord.

c) Preteach gedeeltelijk synthetiseren

Zing het plaklied!

SPEL 10: plakken maar

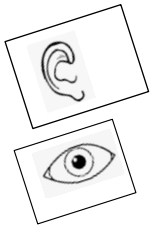

Neem het pictogrammen van oor en oog erbij: de kleuters moeten goed luisteren en kijken.

Kaatje maakt raadseltjes. Samen met juf/meester plakt of schrijft ze letters op het magneetbord, met plaats tussen m en de rest van het woord.

Dan zeg je het woord in stukken. Ondertussen wijs je de letters aan van het woord dat je zegt. De kleuters raden welk woord je zegt. Als ze het geraden hebben, schuif je de afgeknipte m dichter bij de rest van het woord en herhaal je het woord enkele malen, terwijl je de letters aanwijst.

f ee
dui f
boe f
die f
sta f

Scaffold met gebruik van de EHBK-fiche.

SPEL 11: DENKSPEL: welk woord hoor ik? (bijlage F6)

Je toont telkens twee kaartjes (zeer verschillend) en verklankt één van beide woorden in twee delen. De kleuters wijzen het woord aan dat je bedoelt.

1A	f ee	-	boe f		die r	-	dui m
1B	n ee	-	dui f		boe k	-	d ie f

Daarna doe je hetzelfde, maar nu met de woorden en tweelingwoorden: eerst de makkelijke, daarna de moeilijke.

2A	f ee	-	n ee		die r	-	die f
2B	boe f	-	boe k		sta f	-	sta p

Nu wordt het extra moeilijk: je zegt woorden, maar zonder visuele ondersteuning:

3A	f ee	-	dui m		die r	-	sta f

- De moeilijkheidsgraad van de woorden loopt op. Gaat de linkerhelft van een rij prima, dan kun je overschakelen naar de volgende rij.
- Denk goed na over de scaffolding. Hoe meer technieken je combineert, hoe gemakkelijker.

Ritueel 2: Slaap lekker, Kaatje Klank!

Fun met F

4.2. Letters plakken tot woorden

Nodig:

FICHE Liedje Wij gaan plakken
BIJLAGE F7: blinkende letters
SPEL 12: LOTTOSPEL
- 2 x F2: volledige blad
- Stop in een doosje: 1x F8: de gele verknipte woorden

Ritueel 1: Opstaan & F-tafel

Die fee toch!

Juf / meester ziet iets vreemds op de f-tafel …

'Zeg Kaatje, wat is dat daar op de f-tafel? Wat zit er in die plastic zakjes? Ik herken die gele papiertjes precies… Maar dat was één groot blad! Mijn blad! En nu is dat blad volledig **VERKNIPT!!!!!!**

Kaatje is erg verlegen… Euh… ja… Kaatje moet iets bekennen…

Er is een ongeluk gebeurd. Het was echt de bedoeling niet! Kaatje had een mooi blad met geel gevonden en met daarop woorden van juf. Maar die woorden zagen er zo saai uit. Kaatje wou graag juf / meester en de kinderen verrassen met een blad vol mooie, blinkende letters.

Kijk: zoals dit blad van de fee! Kaatje haalt uit de koffer een blad met mooie letters, dat de fee heeft getoverd (F7).

Daarom is ze naar de fee geweest, om te vragen of ze de woorden op het gele blad kon betoveren. Maar euh … de fee zit nog op de feeënschool en ze heeft de verkeerde spreuk gebruikt. En nu zien die woordjes er zo uit… Helemaal verknipt.

Letters plakken

Zing het plaklied!

Werk aan de winkel (spel 12)! Kunnen de kleuters de woorden weer aan elkaar plakken? Gelukkig heeft juf / meester goede kleefband!

Fun met F

SPEL 12: LOTTOSPEL: Kunnen de kleuters de woorden weer aan elkaar plakken?

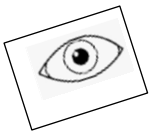

Neem het pictogram van het oog. De kleuters moeten goed kijken bij dit spel!

Herinner hen ook aan de **stop-denk-doe-regel**.

Neem het doosje met de gele verknipte woorden (F8). Neem ook F2: daarop staan dezelfde woorden als de verknipte woorden, maar met de prenten erbij. Met hulp van de prenten-met-woorden kunnen de kleuters de verknipte woorden weer aan elkaar puzzelen.

Verdeel de kleuters per twee. Elk duo krijgt een blad F2 (vier prenten).

Een voor een nemen de kleuters een stukje woord of een letter uit het doosje. Staat het stukje woord of de letter ook onder zijn prentje, dan houdt de kleuter dat bij. Zo niet, dan bevraagt de kleuter de anderen: wie heeft dat stukje woord / die letter onder zijn prent? De kleuters van de duo's helpen elkaar onderling.

Zijn beide prenten volledig, dan krijgt het duo een nieuw blad van F2.

Verklank het stukje woord dat of de letter die getrokken wordt. Zo werk je aan passieve klankletterkoppeling. Verklank natuurlijk ook het volledige woord.

Ritueel 2: Slaap lekker, Kaatje Klank!

Fun met F

4.3 Klanken plakken tot woorden

Nodig:

- FICHE Liedje Wij gaan plakken
- FICHE scaffolden: synthetiseren
- herhalen en uitbreiden spel 10 en 11: DENKSPEL: bijlage F6

Ritueel 1: Opstaan & F-tafel

Herhaal even met de kleuters wat er gebeurd was met de woorden en de toverspreuk van fee.

Juf / meester: “de fee heeft nog iets verkeerd gedaan … Ze heeft ook de woordjes in de mond van Kaatje verknipt. Kaatje kan de woorden waar we spelletjes mee doen, niet meer zeggen… “

Kaatje: “ f ee boe f”

Juf/meester: “de f wil niet aan de rest van het woord plakken! **O NEE! DAT IS EEN DRAMA! We moeten Kaatje helpen! We gaan oefenen, tot het Kaatje weer lukt om de /f/ goed aan de woorden te plakken.”**

a) Synthetiseren van klanken tot woorden: dramatiseren

Zing het plaklied!

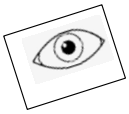

Neem de pictogrammen van het oor en het oog erbij. De kleuters moeten goed luisteren en kijken!

STOP! Denk eerst na en antwoord dan!

Fun met F

We beginnen eraan, Kaatje! Zeg eens een woord met een /f/?

Kaatje kiest een woord (ondersteun met de prenten). Kaatje houdt natuurlijk flink de volgorde aan van de woorden zoals ze hieronder in de oefening en in bijlage F6 b staan opgelijst.

Kaatje probeert. 'ffff-eee'. Oei! Ze zegt het woord gesplitst.
Probeer nog eens, Kaatje? 'ffff - eeee! Ffff-eee.' Het lukt niet!

Bij de f doet Kaatje de lippen op elkaar. Bij de rest van het woord doet ze haar mond open.

Scaffold met gebruik van de EHBK-fiche.

De kleuters moeten Kaatje voortonen hoe het moet.
Houd de volgorde van onderstaande woorden aan,
ze gaan van makkelijk naar moeilijker synthetiseer-baar.
De woorden op dezelfde rij hebben dezelfde moeilijkheidsgraad.

SPEL 11: DENKSPEL: welk woord hoor ik?

Je toont telkens twee kaartjes (zeer verschillend) en Kaatje verklankt één van beide woorden in twee delen. De kleuters plakken de woorden luidop. Gebruik hiervoor de gebaren die ook in het eerste leerjaar gebruikt worden.

1A	*f ee*	-	*boe f*	*die r*	-	*dui m*
1B	*n ee*	-	*dui f*	*boe k*	-	*d ie f*

Daarna doe je hetzelfde, maar nu met de woorden en tweelingwoorden: eerst de makkelijke, daarna de moeilijke.

2A	*f ee*	-	*n ee*	*die r*	-	*die f*
2B	*boe f*	-	*boe k*	*sta f*	-	*sta p*

Nu wordt het extra moeilijk: je zegt woorden, maar zonder visuele ondersteuning:

3A	*f ee*	-	*dui m*	*die r*	-	*sta f*

Wat een opluchting! Kaatje kent alle woorden weer goed! De spreuk van de fee is verbroken! Dief, boef, fee, foei: het lukt allemaal.

Amai, Kaatje is er wel m-oe van. Doe alsof je hard schrikt: de spreuk is toch niet opnieuw begonnen?

Maar nee, het was een mopje, een 'fopje' van Kaatje.

<u>Ritueel 2: Slaap lekker, Kaatje Klank!</u>

5. Gedeeltelijke analyse f

Woorden hakken in klanken of letters

5.1 Klanken hakken	**Dag 10**	Ik hak de eerste of laatste klank van een woord en herken en benoem die klank. Ik zoek of verzamel woorden met de klank /f/ - die met de klank /f/ beginnen of eindigen.
5.2 Letters hakken		Ik hak de eerste of laatste letter van een woord en herken en benoem die letter. Ik zoek of verzamel woorden met de letter f - die met de letter f beginnen of eindigen.

Nodig:

- FICHE Liedje Wij gaan hakken!
- EHBK-fiche: Analyseren - scaffolding
- Spel 12:
  - Enkele voorwerpen die beginnen met f (bv. foto, fluit, fles, fiets, fruit)
  - Enkele gekende voorwerpen die niet met f beginnen, maar wel met gekende klanken (bv. pop, groen, sok, gang, klas, rok, jas, rood, geel, snoep, bak, haar, doos, raam, glas). *Dit zijn ook de voorwerpen die in pakket 1 'Kaatje in haar nieuwe klas' voorkomen.*
- Spel 13: m-stoelendans
  - Evenveel stoelen als er kleuters in het groepje zijn
  - De losgeknipte woorden van F2.

Ritueel 1: Opstaan & F-tafel

De truc van de fee

Kaatje is opgewonden. Ze haalt al enkele voorwerpen –met f! - uit de koffer en ondertussen vertelt ze dat ze een raadsel heeft. Het is zo een moeilijk raadsel, dat ze denkt dat niemand het zal kunnen oplossen.

We zijn benieuwd, Kaatje!

Juf/meester, kan jij raden wat de eerste klank is van het woord FEE?

Doe alsof dit bijzonder moeilijk is: 'oei hoe kan ik dat weten, wat de eerste klank is van fee?'

Kaatje vertelt trots dat ze een *truc* heeft geleerd van de fee: een truc om de eerste klank van een woord te vinden: je moet het woord afhakken! Tsjakka!

Roep blij dat je dat trucje kent! De truc van het hakken (of knippen: zie eerste leerjaar).

Toon dit voor aan de kleuters:

Ja! Ik ken die truc! Wacht, even denken: ja, zo gaat de truc:

Wat is de eerste klank van fee?
Ik zeg het woord een paar keer en ik kijk in de spiegel naar mijn mond: ffffeeee. Fffeee. Ffff – eee.
Ik weet het: 'De eerste klank van fffee is: /fff/. Hoor je de /fff/? FFFEEE!

Oh ik ken nog een truc om het zeker te zijn: ik schrijf het woord op (whiteboard). JA!! Fee: de eerste letter is een f dus de klank is /f/!

De kleuters moeten nu de eerste klank van het woord **benoemen (analyse)**.

Tot nu toe moesten ze enkel de f- klank **herkennen (discriminatie).**

5.1 Klanken hakken

SPEL 12: Wat is de eerste klank van …?

Kaatje wil dat trucje graag nog eens proberen.

Zing het haklied!

Neem het pictogram van het oor erbij. De kleuters moeten goed luisteren! Kaatje kent een leuk spel.

STOP! Denk eerst na en antwoord dan!

DEEL 1
Kaatje begint met de namen van de kleuters. Wat is de eerste klank van …

- Sofie
- Fatima
- Robbe
- Abdel
- Guust
- …

Met hun eigen naam zijn de kleuters erg vertrouwd. Spelen met de namen is ook erg motiverend.

Begin eerst met de namen die met een lange medeklinker (m, s, r, …) en/of een klinker beginnen. Neem als laatste de namen die beginnen met plofklanken (zoals p, k, t).

Scaffold met gebruik van de EHBK-fiche.

DEEL 2

a. Kaatje vertelt dat ze nog enkele spullen heeft verstopt in haar koffer. Zouden de kleuters de truc ook met die spullen kunnen gebruiken? Speel het spel.
   Wat is de eerste klank van …? Begin met de voorwerpen met een begin-f en mix die met de voorwerpen zonder begin-f.
b. De kleuters gaan op zoek in de klas naar spullen waarvan ze vermoeden dat ze beginnen klank /f/. Je speelt hiermee hetzelfde spel.

Variatie: de leerkracht beeldt een woord uit.De kinderen raden het woord. Daarna denken we samen met Kaatje na met welke klank het uitgebeelde woord begint/eindigt? Als het antwoord gegeven is, schrijft de leerkracht het woord op en markeert ze de eerste/laatste klank in een ander kleur.

5.2 Letters hakken

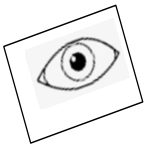

Zing eventueel nog eens het haklied.
Neem het pictogram van het oog: de kleuters moeten goed kijken.

SPEL 13: f- stoelendans of variant: f zoeken in boeken

Er staan evenveel stoelen als er kleuters meedoen (om te beginnen: max. 6). Leg op elke stoel, behalve op één stoel, een woord dat begint met f. Gebruik hiervoor de kaartjes van F2. Op één stoel leg je een woord zonder f.

De kleuters mogen op een zacht (**f**luit)muziekje rond de stoelen stappen. Een van de kleuters mag Kaatje vasthouden, zo kan Kaatje meedoen. De kleuters krijgen ruim de tijd om alle woorden te bekijken. Ze moeten achterhalen op welke stoel het woordje zonder de letter f ligt. Als de muziek stopt, gaat elke kleuter zo snel mogelijk zitten op een f-stoel. Wie zit er op de stoel zonder f-woord?

De kleuters doen hun ogen dicht. Je verandert de woordjes van plaats op de stoelen. Neem eventueel enkele andere f-woordjes en een ander woord zonder f.

Variaties, om het spel moeilijker te maken:
- Leg op 2 stoelen een woord zonder f.
- Vervang het woord zonder f door een woord met eind-f.
- Gebruik woorden met eind-f en één woord zonder f.

F zoeken in boeken

De kleuters zoeken in de boeken van de boekenhoek vijf woorden met een f. Ze plakken een post-it op die bladzijde (toon hoe ze een stukje van de post-it uit het boek moeten laten piepen) en tekenen het woord ook over op de post-it.

Varianten, om het spel moeilijker te maken:
1. Woorden die beginnen met een f
2. Woorden die eindigen op een f

Ritueel 2: Slaap lekker, Kaatje Klank!

6. Manipulatie met f

Deletie: f weglaten uit een woord en zo een ander woord maken

6.1 Preteaching	**Dag 11**	Juf/meester neemt de klank/letter f in een woord dat ik ken weg en maakt zo een ander woord dat ik ook ken (=deletie).
6.2 Manipuleren van klanken of	**Dag 12**	Juf/meester neemt de klank/letter f in een woord dat ik ken weg en maakt zo een ander woord dat ik ook ken (=deletie). Juf/meester neemt de wisselt twee klanken in een woord dat ik ken en maakt zo een ander woord dat ik ook ken (=manipulatie).

6.1. (P)reteaching

Nodig:

- SPEL 14: juf of meester tovert:
  - Bijlage F1b: de tekening van de anekdote
  - Bijlage F9: knip de prenten los (fee, fiets, foei, dief)
  - Whiteboard en magneetletters (of stift)

Ritueel 1: Opstaan & F-tafel

Juf / meester kan toveren!

Kaatje is erg opgewonden. Juf/meester heeft weer met woorden getoverd, net zoals bij de f! Kaatje vraagt of juf/meester de tovertruc ook aan de kinderen wil laten zien.

1. Je toont de tekening van de anekdote (bijlage F1b). Jij of een kleuter zoekt de letters van fee en hangt die op het whiteboard.

   Kaatje zegt met veel drama de toverspreuk:

   Hocus pocus paats, ik wissel de letters van plaats!

***Tip**: Wijs mee met jouw vinger naar de letters terwijl je ze voorleest.*

Daarna neem je de letter f en plaatst die achteraan het woord. Zo krijg je 'eef'.

Kaatje reageert: "Hé, dat is de naam van de fee."

2. Je toont het kaartje fiets. Jij of een kleuter zoekt de letters van boef en hangt die op het whiteboard.

   Dan zegt Kaatje met veel drama de toverspreuk:

   Hocus pocus pas, ik wou dat de letter f weg was
   Hocus pocus pas, ik wou dat het woord zonder f ook een woord was!

   Je leest het woord dat overblijft: 'Eerst stond hier 'fiets'. Ik heb de 'f' weggetoverd, wat zou er nu staan? Iets. Is dat een woordje dat bestaat? Ja, hoera! De tovertruc is gelukt!

   Jij of Kaatje herhaalt nog eens wat er is gebeurd: 'Als je van het woord fiets de f wegneemt, dan krijg je een ander woord: iets.'

3. Doe hetzelfde met de woorden foei – oei.

Tip: maak beide woorden onder elkaar. Zo zien de kleuters in één oogopslag het verschil:
fiets
iets

4. Je toont de tekening van de anekdote (bijlage F1b). Jij of een kleuter zoekt de letters van dief en hangt die op het whiteboard.

   Dan zegt Kaatje met veel drama de toverspreuk:

   Hocus pocus pas, ik wou dat de eerste letter weg was

   Je leest het woord dat overblijft: 'Eerst stond hier 'dief'. Ik heb de eerste letter 'd' weggetoverd, wat zou er nu staan? Ief. Is dat een woordje dat bestaat? Ja, het is de naam van de dief: ief, de dief! De tovertruc is gelukt!

   Je legt de woorden dief en ief onder elkaar. Jij of Kaatje herhaalt nog eens wat er is gebeurd: 'Als je van het woord dief de eerste letter wegneemt, dan krijg je een ander woord: ief.'

Ritueel 2: Slaap lekker, Kaatje Klank!

6.2. Manipulatie van klank en letter f

of

Nodig:
- SPEL 14: juf of meester tovert:
  - Bijlage F1b: de tekening van de anekdote
  - Bijlage F9: knip de prenten los (fee, fiets, foei, dief)
  - Whiteboard en magneetletters (of stift)

Ritueel 1: Opstaan & F-tafel

Juf / meester kan toveren!

Kaatje is erg opgewonden. Juf/meester heeft weer met woorden getoverd, net zoals bij de f! Kaatje vraagt of juf/meester de tovertruc ook aan de kinderen wil laten zien.

Je herhaalt de activiteit van de preteaching (dag 11, p39 - 40)

Differentiatie: zijn de kleuters gefascineerd? Doe verder. Hieronder vind je enkele mogelijkheden. Je kunt de woorden ook met stift schrijven, zodat je geen tijd verliest met het zoeken naar magneetletters.

- Neem andere woorden van F2. Boef wordt boe (geen prentje), maar duif wordt uif: dat is geen woord dat echt bestaat.
- Gebruik de namen van de kleuters.
- Neem woorden die de kleuters verzinnen

Ritueel 2: Slaap lekker, Kaatje Klank!

Of ga verder met de 'feestelijke finish!' op de volgende pagina.

Feestelijke finish!

Dag 12 Ik vier dat ik al zoveel weet over en kan met de letter f en de klank /f/.

We hebben hard gewerkt en kennen de klank /f/ en de letter f nu echt heel goed. Tijd voor een feestelijke finish!

Suggesties voor een feestelijke finish met f!

Culinaire feestelijke finish:	coupe fraise, fudge, fondant chocola, flapjack (havermoutkoek), frietjes, frikandel, frisdrank, Fristi, Fanta, flan
Gezonde feestelijke finish:	fruit, frambozen, druif, …
Speelgoed feestelijke finish:	Fisher Price, auto: Ferrari, Flippo, Fidget spinner, fiets, frisbee, …
Spelletjes feestelijke finish:	fopbal, estafette, flesjesvoetbal

Ritueel 2: Slaap lekker, Kaatje Klank!